

Mély-ég objektumok

Észlelő	Észlelés	Műszer
Berkó Ernő (Ludányhalászi)	5 CCD	10 L
Bozsoky János (Kaposvár)	1	15 T
Csuti István (Maglód)	4	15,5 T
Erdei József (Bogyiszló)	1+1 leírás	19,6 T
Görgei Zoltán (Tamási)	4	9 L
Ladányi Tamás (Balatonfűzfő)	2	11 T
Kernya János Gábor (Sükösd)	2	20,3 SC
Rózsa Ferenc (Vác)	1 fotó	10 L
Szabó Gábor (Monor)	1	15,2 T
Tóth Zoltán (Fertőszentmiklós)	6	27 T

November–december hónapokban 10 észlelő 28 észlelését küldte be, 5 CCD-felvétel 21 rajzos észlelés, 1 szöveges leírás és 1 fotó formájában. Rövidítések: B= binokulár, C= Cassegrain-távcső, L= refraktor, T= Newton-reflektor, SC= Schmidt-Cassegrain-távcső, DF= diffúz köd, GX= galaxis, NY= nyílthalmaz, EL= elfordított látás, KL= közvetlen látás, LM= látómező.

A két hónap kritikán aluli időjárása meglátszik az észlelőlistán is. Mind az észlelők száma, mind az észlelések száma jelentősen visszaesett. Szerencsére az észlelések színvonala nem esett vissza, így szép rajzokkal gazdagodott az archívum.

NGC 457 Cas NY

30x50 B: Szép, 13' kiterjedésű nyílthalmaz. Jól kivethető a ködösség a φ Cas környékén. A halmaz területén éppencsak észlelhető egy-két „fel-felszíkázó” csillag. (*Boleska Gábor, 1999*)

6 L, 56x: A két „szem” tűnik fel először a LM-ben, majd néhány (4–5) fényesebb csillag elég szépen kirajzolja a bagoly testét és szárnyait. A halmaz halványabb tagjait nehéz észrevenni is, rajzolni is, amiben a párás levegő sem segít. (*Kovács Gábor, 1999*)

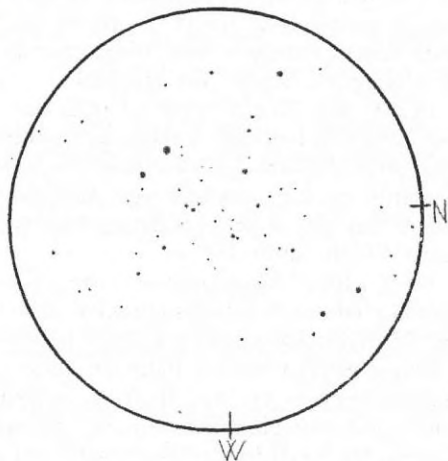
6 L, 117x: A rajzon nagyon jól látható, hogy miért kapta a Bagoly-halmaz becenevet. A túl nagy nagyítás miatt a halmaz-jelleg kezd elveszni. (*Boleska Gábor, 1999*)

9 L, 80x: Igazán gyönyörű látvány a Bagoly-halmaz ezzel a nagyítással. Fényesebb csillagai valóban egy kiterjesztett szárnyú baglyot rajzolnak ki, de talán még az Ikkrek csillagkép kicsinyített mását is bele lehetne képzelni. A halmaz nagyrészt bontott, de EL-sal kissé ködös megjelenésű. Mérete 10' lehet. A halmaz közepén egy azonos fényességű, szélesebb pár vonja magára a figyelmet. (*Görgei Zoltán, 1999*)

11 T, 96x: Gyönyörű és elég sűrű NY. A rajzon talán kevésbé látszik, de a távcsőben szépen kivethető a bagoly alak. Középső része (a bagoly törzse) ÉNy-DK irányban megnyúlt, DK-i végén a halmaz két legfényesebb csillagával (a bagoly szemei). A szárnyak a LM közepétől, a halmaz legsűrűbb részéből ágaznak ki D és K felé. (*Kiss Péter, 1998*)

11,4 T, 90x: Nagy, fényes NY, kb. 20 csillaga látszik határozottan 15'-es területen. Ezek alkotják a Bagoly-halmaznak is nevezett alakzat testét. EL-sal sok halvány csillaga is bevillan, főleg a halmaz középső harmadában, ami egyértelmű ködösségként érzékelhető. Nagyon szép, látványos halmaz. (Horváth László István, 1999)

20 T, 44x: A 6 cm-es távcsővel való észlelések után igen szép és gazdag halmaznak bizonyult. A közepe tele van szép, szoros kettősökkel. Könnyen észrevehetőek nem túl jellegzetes, halványabb csillagai is. A nagyítás ideális: jól belefér a LM-be a teljes objektum, és jó néhány környező csillag látszik. A Bagoly-halmaz két szeme alatt nagy csillagháromszög látszik, aminek két Ny-i csúcsát egy-egy kettőscsillag alkotja. Ezek a bagoly testének fő alkotórészei, és e háromszög köré csoportosul a legtöbb halvány csillag. A háromszög K-i csúcsában kezdődik az egyik szárny, amit 3–4 fényes csillag alkot. Szintén ennyi fényesebb csillagot tartalmaz a túloldalon a másik szárny. A háromszögtől É-ra 2 fényes csillag látható. (Kovács Gábor, 1999)

27 T, 83x, LM= 30' (Tóth Zoltán)

27 T, 83x: Méltán viseli a Bagoly-halmaz nevet az egyik kedvenc objektumom. 15'-en 60–70 csillagot számol. Főbb vonalaiban tényleg egy testet és két kinyúló szárnyat ábrázol. A halmaz szélén található két fényes csillag pedig a bagoly szemei. A csoportban található egy narancssárga, fényes tag és rengeteg kettős. (Tóth Zoltán, 1999)

E méltán népszerű halmazról az elmúlt években ismét sok észlelés készült, így megérdemli az újbóli leközlést.

TR 2 Per NY

5 L, 67x: Szép, teljesen felbomló halmaz, csillagai jellegzetes Y-t alkotnak, melynek K-Ny-i szára sokkal sűrűbb, hosszan kígyózó. Tagjai kb. 7^m, 5–11^m-sak. Egyedül az Y közepén levő látszólagos hármas főcsillaga sárgás-narancs, a többi halmaztag halványkék és fehéres. (Ladányi Tamás, 1991)

7,5 L, 36x: Szegényes laza halmaz, teljesen felbontva. Egy nagyjából K–Ny irányú csillaglác, amely közepén megtörik. Ködösség nincs, nehéz eldönteni, hogy melyik csillag halmaztag. Nagyobb nagyítás feleslegesnek tűnik. (Kelley István, 1996)

8 L, 21x: Igen szép, jól bontott. 5–6 feltűnőbb és 6–8 jóval halványabb csillaga látszik. Középen egy csillagháromszög és további alakzatok képezhetők csillagaiból. Látványos kettőscsillagok láthatók benne. 100x: Részletesen bontott, sokkal több csillaga látszik. (Kocsis Antal, 1992)

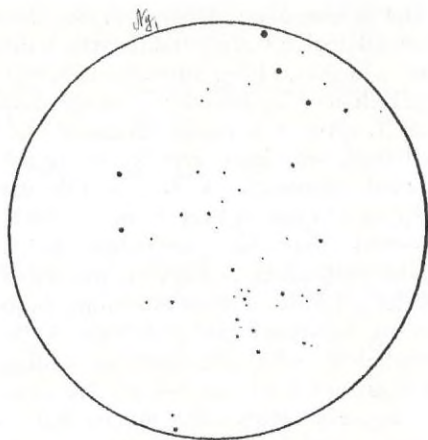
10 T, 50x: Kellemes látványt nyújtó, 20'–25' kiterjedésű NY, 18–20 halmaztaggal. Legfényesebb csillaga kb. 7^m, 5-s, egyben kettőscsillag is. Egy éve is észleltem ezt a halmazt, ekkor a legfényesebb csillaga, és annak szűkebb környezete körül kis ködösséget észleltem, melynek jelenléte talán további, halványabb csillagok

jelenlétének volt köszönhető. Ez a részlet most azonban nem látszott. (*Kernya János Gábor, 1999*)

11 T, 32x: Már ezzel a nagyítással is látszik pár csillag az igen kicsi halmazból. **96x:** Igen laza, nyílt. Kb. 10–15 csillaga látszik, melyek nagyjából azonos fényességűek. (*Kónya András, 1990*)

15,2 T, 44x: Elég feltűnő a fényes csillagokból álló halmaz. A csillagai elnyúlt csoportot alkotnak K–Ny-i irányban. Ezt a szinte egyenes vonalat egy kitüremkedés töri meg a keleti oldal egyharmadánál. (*Szabó Gábor, 1998*)

20 T, 100x: Nagyméretű, közepesen gazdag halmaz, 7^m – 15^m -s tagokkal. A talán 25'-nyi halmaz kerek, K–Ny-i fényes csillagsor osztja ketté a halmazt, ezek a legfényesebb tagok is egyben. A szétszórta elhelyezkedő tagokból a K-i peremen több a halványabb, míg a halmaz É-i peremén 12^m – 13^m -s tagok által alkotott csillag látszik. Több kettősjellegű halmaztag is látható a kékesfehér csillagok között. (*Hamvai Antal, 1995*)

15,2 T, 44x, LM= 1°52' (Szabó Gábor)

NGC 1023 Per GX

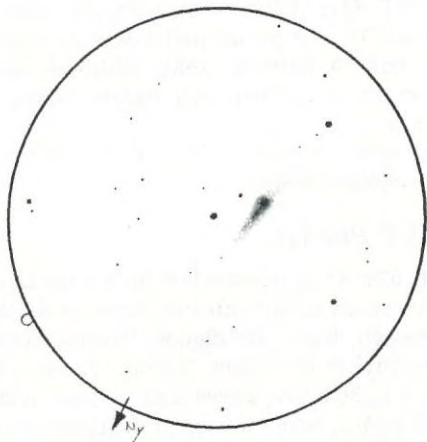
8 L, 72x: Kis méretű, magas felületi fényességű galaxis. Fényes, csillagszerű közepe van, amit egy fényesebb központi rész övez. Ezután fokozatosan halványul. Alakja ovális. (*Szabó Gábor, 1997*)

11 T, 169x: Nem meggyőző látvány a GX. Elmosódott, kör alakú foltnak látszik. Központi sűrűsödést nem észleltem. (*Kónya András, 1990*)

11 T, 96x: Igen kicsiny kiterjedésű GX, nincs éles határa. Csak EL-sal látszik, néha KL-sal is sejthető. Megjelenésében hasonlít az M76-ra, de itt megnyúltságot nem lehet egyértelműen megállapítani (*Bakos Gáspár, 1991*)

11 T, 96x: Rögtön feltűnik a nem túl látványos galaxis, elfordított látással magja erősen kifényesedik, s több látszik a halvány, 1:2 arányban megnyúlt halóból is. Kontrasztosabb a kép, mint kisebb nagyítással, viszont a nagyítás további növelését nem bírja. (*Szauer Ágoston, archív, időpont nélkül*)

11 T, 96x: Fantasztikus galaxis, elképesztően fényes, majdnem csillagszerű maggal és halvány perifériákkal. K–Ny-i irányban erősen megnyúlt. A magtól kifelé hirtelen halványodik, Ny-ra kb. 3'-ig követhető és viszonylag fényes, míg K-re csak kb. 1,5'-ig követhető, és meglehetősen halvány. Összmérete $6' \times 1,5'$ lehet. (*Kiss Péter, 1998*)

11 T, 96x, LM= 25' (Kiss Péter)

15,2 T, 92x: Kis, legyező alakú, közepes felületi fényességű GX. Nagyon érdekes, egyértelműen aszimmetrikus képet mutat. A mag szinte csillagszerű, néha PA 100–120 irányban megnyúlni látszik, néha kettős mag érzetét kelti. (Bagó Balázs, 1990)

15,4 T, 120x: A galaxis ÉK–DNY-i irányban elnyúlt, kb. 1:8 arányban. Magja felé fényesedik. Fényessége kb. 11^m . (Kónya Béla, 1998)

16,2 T, 104x: Kicsi, fényes GX, kb. 1:3 arányban megnyúlt, PA 70/250 irányban. 173x: Jól bírja a nagyítást, csillagszerű magja is látszik. (Szarka Levente, 1991)

19 T, 98x: Kis méretű, erősen elnyúlt alakú, fényes galaxis. Közepe felé kifényesedik. 240x: A központi része kisebbnek és fényesebbnek tűnik, amelyet egy nagy ködös rész vesz körül. Ez a központi rész nem tűnik túl tömörnek, inkább enyhén beleolvad a külső ködös részbe. Könnyen észlelhető szép galaxis. (Csillag Attila, 1994)

19,5 T, 100x: A feltűnő mag körül a halványabb halo végei elég hegyesek. 166x: Gömbölyű, nagyon szemcsés mag, kb. 1'-es. A halvány és kiterjedt halo megnyúltsága 4:1 arányú, PA 65/245-ös fekvéssel. (Szentaskó László, 1989)

20 T, 100x: 4'x2'-es GX, ami kisebbnek látszik a katalógusadatnál. A kissé csillagszerű mag körül nagyszerűen látszik a halo, melynek a határvonalait már nehezebb észlelni. A megnyúltság ÉK–DNY-i, a jó látványú kékeszürkés GX kellemes, könnyen azonosítható csillagkörnyezetben található. (Hamvai Antal, 1994)

20 T, 200x: Könnyen látszó, fényes GX. A mag kiugróan fényes, közvetlen környezete KL-sal is jön. A szélső részei EL-sal látszanak leginkább. Kb. PA 90/270 irányban, enyhén megnyúlt alakzat, kb. 2,5 mérettel. (Schné Attila, 1995)

NGC 2245 Mon DF

15,5 T, 80x: Egy kb. 10^m -s csillag körül elhelyezkedő homályos ködösség, mely a csillagtól DNY-i irányban kiterjedtebbnek tűnik. Felülete homogén, mérete nagyjából 80". Viszonylag könnyen megtalálható, de nem könnyű objektum. (Csuti István, 1999)

19,6 T, 60x: Nehezen észrevehető kis mérete és a mellette levő fényes csillag miatt. Talán mintha bolyhos folt lenne. 160x: Kb. 2' átmérőjű lehet, és kissé megnyúlt. A felületén van egy fényes csillag és a mellette található ködösség nagyon szemcsés. Egy kis idő után az É-i szélén egy halványabb, talán 13^m -s csillag is előbújt a ködösségből. (Erdei József, 1999)

20 T, 100x: Nagyszerű, rendkívül fényes DF. Már első pillantásra szembeütő a teljesen üstököszerű volta. É–D-i megnyúltságú, legyezőszerűen szétterülő köd. Az É-i részén a „magot” egy 9^m körüli csillag képezi. A köd pereme finom haloba van ágyazva, ez EL–KL váltogatásával nem túl biztosan, de látszott. DK-i részén mintha egy nyúlvány is látszana É–D-i iránnyal, de ennek sem egyértelmű a látványa. A kb. 5'-nyi fényes rész egy háromszöget formál, D-i peremét öleli körbe a már említett halo. É-i szélei élesen határolódnak el a háttértől. A további szemléléskor egy halványabb, 12^m körüli csillag is kivehető a „nyúlvány” tövében. Itt mintha a köd szabályos alakja is megtörne. (Hamvai Antal, 1994)

20 T, 100x, LM= 34' (Hamvai Antal)

NGC 2261 Mon DF

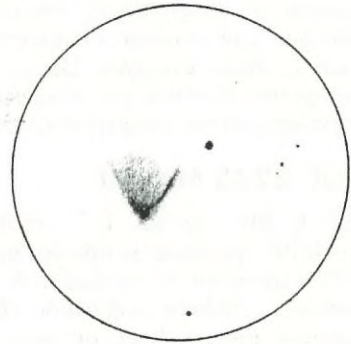
5 L, 20x: Kisméretű, jól látható köd, de a remek átlátszóság ellenére is csak EL-sal mutatkozik. Mérete 4–5 ívperc, kis szemszoktatás után a köd háromszög alakja sejtethető, néha az R Mon is bevillan. A ködöcske felületi fényessége egyenletes eloszlású, az apró objektum háromszöget alkot a LM két csillagával. A csillagoktól túlszűfolt LM-t teljesen lerajzolni nem lehet. (Sánta Gábor, 1999)

15 T, 94x: Kisméretű, aszimmetrikus alakú diffúz köd. Megjelenése leginkább egy üstökösre hasonlít, kicsi csóvával és feltűnő kómával. A köd DK-i felét alkotja a fényesebb rész amelynek közepén látható a központi csillag. Ennek a résznek a periferiája kifejezetten kontrasztos. Az ellenkező oldalához kapcsolódik egy halványabb, diffúzabb rész, amely a köd ÉNy-i oldalát alkotja, miközben egyre halványodik és keskenyedik. (Szabó Gábor, 1998)

15,5 T, 80x: Nagyon látványos köd. Legfényesebb része egy halvány csillagot ölel körül, innen É felé V-alakban szélesedik kifelé, és fokozatosan halványodik. A V-alak „szárai” kb. 2' hosszúak, és kb. 1,5-ig szélesedik, míg végül belevész az égi háttérbe. (Csuti István, 1999)

27 T, 167x: Valóban üstökösszerű. 10^m körüli ködként jelenik meg a LM-ben, 1,5-es mérettel. É-i részén kiszélesedik, míg D-i végén az R Mon ül. A kiszélesedés miatt alakja háromszög. A változó felőli csúcsonál intenzívebb a köd. (Tóth Zoltán, 1999)

40 C, 300x: Óriási, fényes ködösség. É-i részén rendkívül fényes egy csomószerű részben, ebből két „csóva” indul ki, egy PA 165 felé, ez nagyon intenzív, a másik PA 230 felé hosszabb, de halványabb. Mindkét ívtől elválik a közöttük levő, szálas szerkezetű ködösség, amely a fényes csomótól távolodva fokozatosan beleolvad az égi háttérbe. (Szabó Gyula, 1995)

40 C, 300x, LM=7' (Szabó Gyula)

NGC 2353 Mon NY (+ LBN 1036 Mon DF)

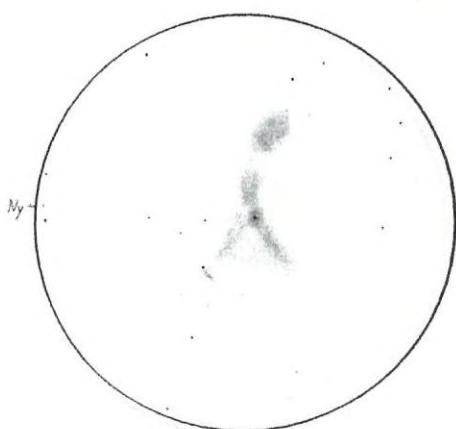
12x40 B: Nehezen észrevehető, de szép halmaz. A felületén egy elég szoros kettős csillag látszik KL-sal, míg EL-sal 8–10 halmaztag látható. (Németh Lóránt Bence, 1997)

5 L, 22x: A 8^m-s halmaztagok miatt csak EL-sal sejtethető a halmaz gazdagsága. 34x: Sokat jelent a csekély nagytávolság is: már KL-sal élvezhető a halmaz pompája. (Vincze Iván, 1991)

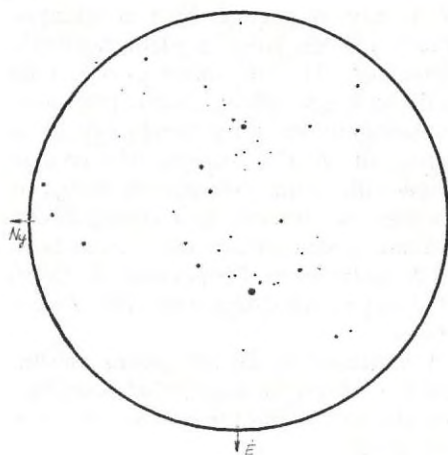
15 T, 22x: Az NGC 2353 eltölpül az óriási látómezőben, kis mérete miatt nincs bontva. Felületén három halványabb és egy fényes csillag látszik. A felbontatlan szemcsés rész ÉK–DNy-i irányban egy keskeny sávban intenzívebben világít. Az LBN 1036 a nyílthalmaztól indul ki déli irányba. A nagyméretű DF középső részénél egy fényes csillagot találunk. A köd a csillagtól északra háromszög alakú, amelynek keleti vonulata a legintenzívebb fényű. A fényes csillagtól délre fekvő rész elnyúlt, ovális alakú. Ennek a résznek van egy fényesebb része közvetlenül a csillag mellett és a köd déli csücske ugyancsak fényesebb egy deltoid formájú részben. (Szabó Gábor, 1998)

NGC 2264 Mon NY

15,5 T, 40x: Szétszórt, laza halmaz, a kb. 30'-es területen 20–25 csillaga látszik. A fényesebb csillagok által határolt alakzatba valóban bele lehet képzelni egy karácsonyfát, mint amiről a halmaz a nevét kapta. (Csuti István, 1999)

NGC 2353+LBN1036
15 T, 22x, LM= 2°45' (Szabó Gábor)

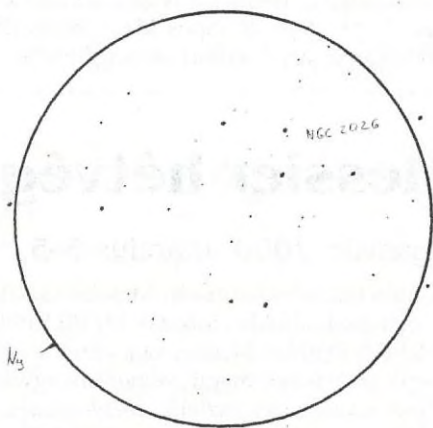
NGC 2264
15,5 T, 40x, LM= 1° (Csuti István)

NGC 2026 Tau NY

9 L, 80x: Az eltűntnek nyilvánított halmaz helyén egy nem túl látványos, de egy kis jóindulattal mégiscsak halmazszerű csoportosulást találtam. Egy 9^m-10^m-s csillagokból álló torz Z-betűt kirajzoló négyszög a halmaz váza, mely köré halványabb (12^m-13^m) csillagocskák csoportosulnak. A halmaz méretét 10'-re becsültem. (Görgei Zoltán, 1999)

19,6 T, 60x: A megadott pozícióban a következőt láttam: 4 fényesebb (kb. 8^m, 5-9^m, 5) csillag alkot egy négyszöget. A négyszög belsejében kb. 20–25 halványabb (11^m-12^m) csillag található, főleg párosával. Az egész „halmaz” kb 1/2 fokos átmérőjű lehet, a csillagok sűrűsége csak egy hajszállal nagyobb a környező területtől. A „halmaz” nagyon laza szerkezetű, semmi ködösség nem látszik benne. Meglehetősen csillagszegény. (Erdei József, 1999)

Papp Sándor novemberi írása inspirálta az észlelőket az NGC 2026 felkeresésére. A kérdéses égtérületet a rovatvezető is megnézte, és a térkép szerinti csillagokat találta. A nagyobb

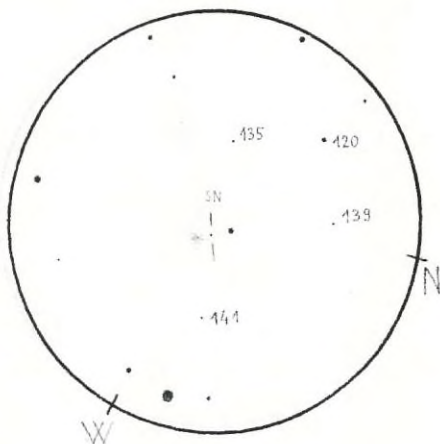
9 L, 80x, LM= 37' (Görgei Zoltán)

távcsőátmérő, és az alkalmazott nagyobb nagyítás miatt az egyébként nagyon szegényes halmaz nem volt feltűnő látvány, nem emelkedett ki jelentősen a környezetéből. A jelölt halmazterületen csak kicsivel volt nagyobb a csillagsűrűség, mint a környezetében.

NGC 3184 UMa GX + SN 1999gi

27 T, 83x: A gyenge égen is könnyen látszik a kerek, lapjával felénk néző GX. Fényessége 11^m , de mivel ez kb. 5'-en oszlik szét, így halvány, diffúz objektum. A homogén halo É-i peremén egy 12^m -s csillag ül. A GX közepe felé enyhén fényesedik, néha csillagszerű magja is bevillan. A centrum és a csillag között található a szupernóva, még bőven belül a GX ködösségén. Fényessége (12.11-én) $14^m,1$, így nehéz észrevenni. (Tóth Zoltán, 1999)

A közelmúltban leközölt galaxis ismételt közlésére a benne felvillant SN ad aktualitást. Sajnos a rossz időjárás miatt nem érkezett be több észlelés.

Mély-ég térképek

Megjelent a Mély-ég térképek 4. része, amely a téli-tavaszi égbolt látványosabb objektumaiból mutat be kb. 150-et. A 26 lapos kiadványt 300 Ft ellenében lehet megrendelni. Továbbra is igényelhető a Mély-ég térképek 1., 2., és 3. a rovatvezetőnél. A 20, 38 és 24 lapos kiadványok 250, 350, ill. 300 Ft ellenében (mely a postaköltséget is tartalmazza) lehet igényelni.

BERKÓ ERNŐ

Messier hétvége 2000

Ágasvár, 2000. március 3–5.

A március 3–5-i hétvégén Messier-észlelésre invitáljuk amatőr csillagász barátainkat. A márciusi újholdas időszak kiváló lehetőséget biztosít arra, hogy egyetlen éjszakán a lehető legtöbb Messier-objektumot észlelhessük („Messier-maraton”). Ha szerencsénk lesz, ismét megfigyelhetünk egy-két fényes szupernóvát. Akit érdekel egy kis közös szupernóva-észlelés, mély-egezés, változozás, netán bolygóészlelés, itt a helye! Igény szerint napközben kirándulások, diavetítések, előadások! Az ágasvári távcsövek: 44,5 cm-es Odyssey-2, 11 cm-es Mizar, 20x120-as monokulár, Celestron-5. Lehetőleg mindenki hozzon saját távcsövet is! A nehezebb távcsövek szállításáról (Mátraszentistván-Ágasvár útvonalon és vissza) gondoskodunk.

A részvételi díj (szállítás + reggeli és vacsora) MCSE-tagoknak 3200 Ft.

Jelentkezés és további információk: Mízser Attila, tel.: (1) 386-2313, E-mail: mzs@mcse.hu. Jelentkezési határidő: február 28.